

**Palvelualojen
ammattiliitto**

Servicefacket

Lausunto

17.05.2024

Asia: VN/8915/2024

Lausuntopyyntö arviomuistiosta: Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta

Lausunnonantajan lausunto

Työtarjousten velvoittavuuden lisääminen

PAM ei kannata työhakuvelvoitteiden muuttamista nykyisestä. Työtarjouksia pitäisi pystyä tekemään nykyistä enemmän ilman velvoitteiden lisäämistä ja tarjoamaan tukea omaehtoiseen työnhakuun. Kokoaikatyön hakijoina osa-aikaisille tulee tarjota jatkossa vain kokoaikatyötä. Velvoitteiden lisääminen ohjaisi osa-aikaisesti työskenteleviä pois palveluiden piiristä, jolloin yhteiskunnalla on entistä vähemmän mahdollisuuksia ohjata heitä kokoaikatyöhön. PAMin jäsenenä olevista kokoaikatyön puuttuessa osa-aikaisena työskentelevistä vain 14 prosenttia koki (vuonna 2020) tarvitsevansa TE-toimiston tukea kokoaikatyön löytämiseen. Osa-aikatyötä tekevät hyötyisivät enemmän heidän omista tarpeistaan lähtevästä työnhaun tukemisesta, kuin kategorisista velvoitteista.

Jos velvoittavia työtarjouksia osa-aikaisesti työskenteleville lisätään muistiossa ehdotetulla tavalla, johtaa se todennäköisesti yhä useammin tilanteisiin, jossa työntekijä joutuu kieltäytymään osoitetusta työstä kahden työn yhteensovittamisen vaikeuksien seurauksena. Työnhakijat voivat joutua kohtuuttomiin tilanteisiin, vaikka viranomainen pyrkisikin huomioimaan yksilöllisiä tilanteita. Epäselvyyksiä päätyisi myös yhä useammin valituselimiin ratkaistavaksi. On epätodennäköistä, että seuraamusjärjestelmää saataisiin osa-aikatyöntekijöiden vaihtelevia olosuhteita riittävästi huomioivaksi.

Yksityisillä palvelualoilla, kuten vähittäiskaupassa tai ravintola-alalla, osa-aikaisiin työsopimuksiin on sovittu tieto työntekijän keskimääräisistä viikkotunneista tai tunneista kolmiviikkoisjaksolla tai muulla tasoittumisjaksolla. Se, että viranomaisen kirjaa hakijan tietoihin tiedot sopimustunneista, ei anna kokonaiskuvaa tehtävien työtuntien toteutumisesta. Muistiosta ei käy ilmi mitä se edellyttäisi, että muistossa esitetyllä tavalla tietojärjestelmät mahdollistaisivat työvoimaviranomaiselle täsmällisemmän kuvan osa-aikaisesti työskentelevän työnhakijan tunneista.

Tilastokeskuksen mukaan säännöllisesti alle 35 tuntia viikossa työskentelevistä vähittäiskaupan työntekijöistä 37 prosentilla työtunnit asettuvat välille 30-34 viikkotuntia. PAMin jäsenenä olevista osa-aikaisista joka kolmas tekee töitä keskimäärin enemmän kuin 30 tuntia viikossa. Isoin osa tekee viikossa 21-30 tuntia ja heistä vain 25 prosenttia saa soviteltua työttömyysetuutta. (PAMin jäsenkysely 2023 N=10 272)

Jos päätyössä työtunnit ovat keskimäärin lähempänä 30 tuntia tai sen yli, on vaikea edellyttää toisen osa-aikatyön vastaanottamista. Mikäli jatkossa valmiiksi osa-aikaisesti työskenteleville tarjottaisiin velvoittavasti toista osa-aikaista työtä, olisi niiden yhteensovittaminen palvelualoilla monesti hyvin hankalaa tuntimäärien, vaihtelevien työtuntien ja työskentelyajankohtien seurauksena. Myös työhön sidonnaisuusajat ja esimerkiksi vaihtelevat työkokonaisuudet ovat tutkimusten mukaan merkittäviä kuormitustekijöitä useampaa työtä tekevillä (ks.esim. Monimuotoinen ansiotyö: Haaste työkyvyn tuelle ja työturvallisuudelle. TTL 2024).

Työehtosopimuksissa säädetään eri sisältöisesti vähimmäistyöajasta sekä toteutuneen työajan ja työsopimustuntien vastaavuuden tarkastelusta. Työsopimuksen työaika koskevan ehdon muuttamisesta vastaamaan työnantajan todellista työvoiman tarvetta säädetään työsopimuslaissa. Tämä ei valitettavasti käytännössä toteudu ja seuraukset eivät voi koitua työnhakijalle, joka yrittää löytää koko-aikaistatyötä TE-palveluiden tuella.

Työaikalain mukaan osa-aikainen työntekijä voi antaa työsopimuksessaan kertakaikkisen suostumuksen lisätyöhön. Tämä suostumus sitoo työntekijää ottamaan vastaan työsopimuksessa sovitun säännöllisen työajan ylittävää työtä, ja kieltäytyminen siitä on mahdollista ainoastaan työvuorolistan mukaisia vapaapäiviä koskien ja tällöinkin vain perustellusta henkilökohtaisesta syystä. Tällainen lisätyö on tyypillisesti ennakoimatonta ja lyhytkestoista ja siitä ilmoitetaan työntekijälle lyhyellä varoitusajalla, minkä myötä työntekijän on käytännössä mahdotonta ottaa vastaan lisää työtä toiselta työnantajalta. PAM katsookin, että työsopimuksella annettu kertakaikkinen lisätyösuostumus tulee rinnastaa aktiiviseksi työnhauksi. Vaihtoehtoisesti mahdollisuus antaa kertakaikkinen lisätyösuostumus tulisi poistaa työaikalain, jotta työntekijän mahdollisuus ottaa vastaan muuta työtä paranisi ja työnantajalla olisi vahvemmat kannusteet sopia työaika vastaamaan mahdollisimman tarkkaan todellista työn teettämistarvetta.

Työvoimaviranomaisen kirjallisesta muistutuksesta luopuminen

Muistutuksista luopumisen sijaan niiden automatisointia pitää kiirehtiä, jolloin muistutuksien tuoma hallinnollinen taakka kevenee. Kuitenkin muistion mukaan yli puolet TE-palveluiden asiantuntijoista näkee, että muistutus on ollut selkeä tapa varmistaa, että työnhakija on tietoinen velvollisuuksistaan. On oleellista, ettei työnhakijat menetä mahdollisuuksiaan korjata virheellistä menettelyään työnhaussa ja palveluihin osallistumisessa. Tärkein on, että muistutukset ovat kirjoitettu selkeästi ja asia on selitetty ymmärrettävästi, jotta muistutukset eivät turhaan kuormittaisi ja pelottaisi työttömiä.

Nuoret ja velvollisuus hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden edellytyksenä

PAM kannattaa esitystä, että jatkossa koulutukseen hakuvelvollisuutta voisi täyttää muullakin kuin tutkintotavoitteisten opiskelupaikkojen hakemisella.

Palveluprosessin uudistaminen (ml. työnhakuvelvollisuus)

Muistiossa todetaan, että työttömyyden alussa järjestettävän alkuhaastattelun yhteydessä tehtäisiin laaja palvelutarpeiden arviointi, joka määrittäisi asiakkaiden palveluprosessin jatkon. PAMin mielestä satsaaminen alkuhaastatteluun on erittäin toivottavaa. Kolmen kuukauden välein toteuttavat työnhakukeskustelut sekä 6 kuukauden jälkeen toteutettavat täydentävät haastattelut on rytmitetty työttömyyden mahdollisen pitkittymisen suhteen oikealla tavalla. Muista kategorisista haastatteluista luopuminen olisi järkevää ja täydentävien haastatteluiden tarve arvioitaisiin erikseen, kunkin hakijan palvelutarpeeseen perustuen.

Nykyisin viranomaisilla on käytössään työttömyyden alkamisen ja pitkittymisen arvioinnissa työttömien tietoja, joihin eivät sisälly henkilön tulotiedot. Arviointimuistiossa ehdotetaan, että tulevaisuudessa työttömien tulotiedot voitaisiin ottaa huomioon arvioinnissa. PAM muistuttaa, että jo nyt olemassa olevien hakijatietojen avulla voidaan toteuttaa arviot työllistymispotentiaalista. Esimerkiksi rakennetyöttömyyden riskitekijöistä, jotka ennustavat myös työllistymistä, on jo nyt tarkkaa arviointia valmiina. PAM huomauttaa lisäksi, että tulotietojen käsittelyyn liittyy riskejä, jotka on ehdottomasti arvioitava yksityiskohtaisesti. Esitystä tulisi tarkastella myös perustuslain 10 §:n näkökulmasta, joka turvaa jokaisen oikeuden yksityiselämään. Työvoimaviranomaisen tehtävänä on auttaa ja tukea työttömän työllistymistä, kun taas sosiaalietuuksien maksajien tehtävänä on huolehtia siitä, onko henkilö saanut tuloja haetulta työttömyysturvan jaksolta.

Yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijoista

PAM pitää selvänä, ettei ilman työnhakijan suostumusta heidän hakijatietojaan voi jakaa yksityiselle työnvälitykselle. Työnhakuprofiilien jakamiseen tulee rohkaista ja sen laatimisessa opastaa, mutta profiilin julkaisemiseen ei voida velvoittaa. PAM toteaa, että salassa pidettävän asiakkuuden ja tietosuojan näkökulmasta arviomuistiossa esitettyyn henkilötietojen ja työnhakuprofiilin pääsääntöiseen julkaisupakkoon liittyy ongelmakohtia, minkä vuoksi tulee esitystä tarkastella tietosuojan näkökulmasta.

Yleinen palaute / Muut muistion kohdat

PAM esittää, että te-hallinnon kautta avoimeksi tulevien työpaikkailmoitusten laatuun kiinnitetään huomiota ja edellytetään niiltä laatua; työsuhteen laatu, palkkatiedot, työtuntitiedot, tehtävänkuvaukset jne. pitää käydä hakijalle ilmoituksesta selkeästi ilmi.

Yksi hallituksen keskeisimmistä tavoitteista on lisätä työllisyyttä ja osa-aikaisten työntekijöiden työtunteja. Tämä on erityisen tärkeää vastentahtoisille osa-aikatyöntekijöille, jotka tekevät osa-aikatyötä työnantajan tarpeista johtuen. On olennaista, että heille tarjotaan kokoaikatyötä. Osa-aikaisten työntekijöiden asemaa tulisi vahvistaa myös oleskelulupajärjestelmän kautta, sillä usein työnantajat hakevat työperäistä työvoimaa kokoaikaisiin työsuhteisiin, mutta yrityksessä työskenteleville tarjotaan vain osa-aikatyötä. Jos halutaan varmistaa riittävät työtunnit yrityksissä oleville työntekijöille, tulisi työnantajan työehdot -lomakkeeseen lisätä kohta, jossa kysytään, onko työnantaja tarjonnut lisätunteja vastentahtoisille osa-aikatyöntekijöille. Tämä osaltaan varmistaa, että vastentahtoiset osa-aikatyöntekijät saavat mahdollisuuden lisätunteihin.

Lehtimäki Nora
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry